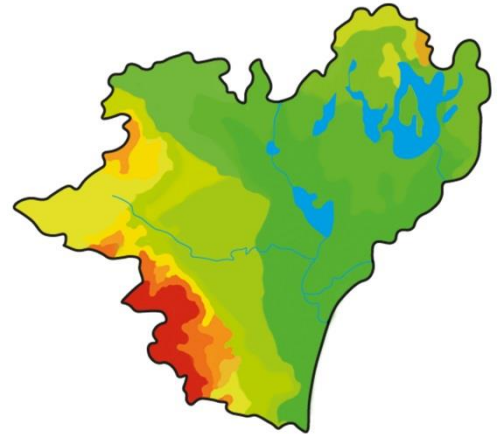

Grundvattenrådet för Kristianstadsslätten

Minnesanteckningar från det Grundvattenrådets möte den 20 mars 2024

Grundvattenrådet valde Pia Dahlin, ordförande Tekniska nämnden, till mötesordförande.

Emma Anderberg antecknade.

GRUNDVATTENRÅDET FÖR
KRISTIANSTADSSLÄTTEN

Mötet inleddes med att Pia hälsade välkomna.

Martina Gnewski, presenterade sitt forskningsprojekt

Martina är doktorand inom strategisk kommunikation på Lunds universitet. Martina beskrev sitt forskningsprojekt inom organisationsöverskridande kommunikation och ska följa Grundvattenrådet under några möten och lyssna in på hur vi uttrycker oss i detta forum, inte nödvändigtvis på vad vi säger, utan mer fokus på mjuka värden. Detta är Martinas andra besök på våra möten.

Arbetet kommer också att följas upp och presenteras för Grundvattenrådet.

Emma Anderberg, Grundvattenrådets verksamhet

Emma presenterade Grundvattenrådets verksamhet och möjligheterna kring att använda kommunens Grundvattenmodell för ett mindre projekt inom Grundvattenrådets verksamhet. En enkel omröstning om vilket projekt som ska genomföras 2024 genomfördes. Alternativ 1 fick 2 röster, alternativ 2 fick 3 röster, alternativ 3 fick 6 röster och alternativ 4 fick 9 röster. Därmed vann projektet om att utveckla uttagsscenariot "faktiska uttag på Kristianstadsslätten".

Emma presenterade också en enkel metod för att värderas ett grundvattenmagasin. Siffrorna får tas med en nypa salt då metoden är mycket enkel och uppgiften komplicerad. Men Kristianstadsslätten utgör en värdefull resurs som måste värnas.

Gällande kommande verksamhet detta och nästa år presenterade Emma lite planer kring detta. Bland annat planer på att analysera bekämpningsmedel utanför Kristianstads kommuns egna vattentäkter.

Kommentar: Värdering av Mälaren har också gjorts och detta visade också på miljardbelopp.

Fråga: Har ni kollat på kostnaderna för att ersätta Kristianstadsslätten? Svar: Nej, här användes en annan mycket enkel metod.

Kommentar: Rimligheten i att bevattna med Sveriges bästa vatten. Mineralinnehållet gör att Kristianstadsslättens grundvatten är mycket nyttigt.

Kommentar: Vissa vattendomar har krav på analyser av bekämpningsmedel. Detta vill även kommunen ha med i de nya bevattningsdomarna på slätten.

Kommentar: Vi kanske kan synka detta och i stället göra en sammanställning av befintliga analysresultat gällande bekämpningsmedel.

Kommentar: Hässleholm vatten analyserar råvatten i täkter mot Vinslöv. Här finns inga spår av bekämpningsmedel.

Kommentar: Det är viktigt att titta på hur proverna tas och vilket laboratorium de skickas till. Olika labb ger olika resultat, detta är komplext.

Carola Lindeberg, Nya regler för grundvatten

Carola började presentera Dricksvattendirektivet som kom 2020 och hur det är kopplat till grundvatten. Sverige är mycket sena i denna process jämfört med övriga Europa. Vi behöver alltså jobba mycket hårt med detta för att hinna. Den stora nyheten är att tillrinningsområdet också ska riskbedömas nu vilket ska göras av Vattenmyndigheterna och Länsstyrelserna. Detta är rimligt på regional skala och för ytvatten men för grundvatten är det inte lämpligt, vi kan inte förvänta oss att Vattenförvaltningen har denna kunskap så lokala VA-organisationer bör fortsätta sin övervakning. Även mindre vattentäkter som är kommersiella ska ingå, ex. restauranger eller skolor på landet, bed & breakfast med egen borra.

Den 22 mars kommer nya bedömningsgrunder för grundvatten från SGU.

Carola fortsatte med en genomgång av några nu lite äldre EU-domar om grundvatten men som nu börjar implementeras mer och mer. Weser-domen: denna dom fick följdändringar i miljöbalken i form av en mycket skarp formulering i 4 § 5 kap. MB. Var går gränsen för en riskerad statusförändring? Nu måste man utreda påverkan och eventuella skyddsåtgärder mer, det funkar inte att bara säga "ingen påverkan". Detta fick Cementa erfara. Bielefeld-domen: handlade om en väg som skulle saltas och få en lokal påverkan, var det tillåtet? På grund av en mycket stor vattenförekomst kunde de inte utgå från att den saltmängd som tillsattes skulle spädas ut i hela förekomsten. Det är orimligt, det blir lokal påverkan. Carola nämnde två tillstånd i Sverige som troligen inte skulle medgivits om de kommit efter denna dom. Doñana-domen: denna ligger lite i linje med det projekt som Grundvattenrådet röstade för. Spanien fick bakläxa vid riskbedömningen då de endast kollat på de tillåtna vattendomarna. Domen här visar att alla uttag ska med, även olagliga. Här har Sverige problem då vi saknar kontroll på detta.

Carola avslutade med att berätta kort om de checklistor som SGU tagit fram och som finns på deras hemsida.

Fråga: Innefattar dricksvattendirektivet enskild vattenförsörjning? Svar: Nej, mindre men kommersiella.

Fråga: Är det anpassat efter mängd uttaget vatten eller antal personer? Svar: Både och, mer än 50 personer eller mer än 10 m³/dygn.

Fråga: Vad innebär detta för ett b&b? Svar: Vet inte, detta måste ju så klart justeras. Det kan inte bli på samma nivå för ett b&b som för en kommun även om samma krav gäller. Livsmedelsverket gör föreskrifter för detta och är nog något de måste titta på.

Fråga: Hur ser grundvattnet ut idag efter 6 månader med regn? Svar: Våldigt högt i hela Sverige.

Fråga: Vad innebär väldigt högt? Svar: Inga siffror med idag men kolla gärna på SGUs kartor.

Fråga: Är det fullt i både stora och små magasin? Svar: Tror det men kolla på grundvattenkartorna.

Fråga: När grundvattnet står högt, är det större risk att grundvattnet blir förorenat? Svar: Ju större yta ovanför grundvattnet som föroreningar kan fastläggas i, desto bättre är det. Jämför med täkter som begränsas till brytning till max 3 meter över grundvattnet. Om torrperiod och stora uttag så utökas påverkansområdet och då kanske nya förorenade områden blir relevanta som inte tidigare funnits inom påverkansområdet.

Fråga: Hur länge till kan kalkberget användas som recipient? Svar: Kan inte ge ett exakt svar men kanske ett projekt för Grundvattenrådet och MIKE SHE. Exempel: vid konstgjord grundvattenbildning för dricksvatten kan brunnarna bli igensatta på grund av järn och mangan i vattnet. De får då flytta brunnarna.

Efter pausen genomfördes en presentationsrunda av deltagarna på mötet.

Jakob Ottoson, Mikrobiologiska risker med återanvändning av vatten

Jakob inledde med att presentera Codex som jobbar med att främja global handel. Inom Codex finns en kommitté som hanterar bland annat återanvändning av vatten. Jakob berättade om riskhantering och riskvärdering som är en strukturerad process som ofta göra kvalitativt och inte kvantitativt då det är mycket svårt.

Jakob berättade lite om utbrott av smittor på grund av livsmedel och att vissa av dessa var kopplade direkt till vattnet. Det finns en risk för smittspridning när stora mängder produkt, ex. bladgrönt, ska sköljas med samma vatten. Det ska vara tillräckligt rent vatten men applikationsmetoden kan påverka risken. Bladgrönt som äts rått är känsliga och potatis som alltid äts tillagad är säkrast.

Jakob fortsatte med att presentera ett EU-direktiv om minimikrav för att återanvända vatten. Det fattas en del i detta direktiv men i en bilaga finns det bra förebyggande åtgärder. Risker att ta hänsyn till är spridning av farliga sjukdomsorganismer, ex. prioner och antrax. Livsmedelsverket har inget emot att renat avloppsvatten skulle användas som råvatten till dricksvatten, bara det är säkert och det är höga krav som ställs. Det nya avloppsdirektivet är positivt, ett stort steg framåt för allmänna reningsverk.

Fråga: Hur är det med pfas-risken i återvunnet vatten? Svar: Beror väl på hur mycket folk tvättar kläder med pfas, klart att det kan finnas i små mängder men väldigt lite jämfört med ex. brandskum.

Fråga: Hur är det på Öland, är det omvänd osmos? Svar: Ja, det är det.

Susann Milenkovski, Region Skånes arbete med återvunnet vatten, vattenbalans och tankar framåt

Susann inledde med att prata lite om de utmaningar som finns, i Sverige och i Skåne. Södra Sverige har de största problemen med flera av utmaningarna. Region Skåne har en regionplan för att hantera dessa utmaningar vilken är vägledande för mark och vatten i planering, dock inte styrande. Susann nämnde också de planetära gränserna och hur dessa har förändrats över tid.

Susann visade en karta med flera projekt som hon är med i med Region Skåne och som rör vatten. Två stycken av dessa presenterades i lite mer detalj. Återvinning av vatten: det kom en rapport 2021 om vattneffektivisering inom regionen. Där hade en energikartläggning översatts till en vattenkartläggning för att minimera mängden vatten som behövs, ex. genom att använda samma vatten flera gånger och vattensnål bevattning i lantbruket. Susann berättade att dialogmöten startas upp nu 2024 eftersom det är en del lagar som fattas och vi behöver göra det enkelt för de som ligger i framkant. Målet med dessa dialogmöten är att det ska mynna ut i förslag på framtida utvecklingsprojekt. Det handlar om ett cirkulärt tänk men utan risk för hälsan.

Nästa projekt som Susann berättade lite mer om gäller en vattenbalans för ytvatten i Skåne: syftet är att reda ut hur mycket ytvatten vi faktiskt har i Skåne, genom att använda digitala vattenmätare och Nasas vatten och havssatellit, SWOT. Sen ska detta arbete förhoppningsvis fortsätta med en vattenbalans för grundvattnet för att en total vattenbudget ska kunna tas fram. Denna kan ge svar på frågor som hur mycket utrymme finns det för tillväxt i regionen. Det handlar också om självförsörjande och beredskap.

Fråga: Återvinning av fosfor, är det något som går att använda? Svar: Ja, men metoder måste utvecklas. Det finns projekt som genomförts men det krävs mer utredning och fler projekt. I filtren följer även ex. andra föroreningar med.

Fråga: Hur många kommunala reningsverk har det fjärde steget i reningsprocessen i Skåne? Svar: 4-5 stycken och det finns planer för fler.

Fråga: Blir det mer på nya reningsverk? Svar: Ja, men visa väntar på avloppsdirektivet som blir lite försenat.

Fråga: Hur ser det ut i Kristianstad? Svar: Fullskaleanläggning i Degeberga. Nya CRV är förberett för mikro-föroreningar, inte bara läkemedel.

Fråga: Vad händer med avskilda läkemedelsrester? Svar: I Degeberga är det mycket låga halter in i kolfiltret och kanske skulle det kunna användas som jordförbättring men då måste det vara rent.

Fråga: Vart tar läkemedelsresterna vägen? Svar: Dessa rester kräver hantering, exempelvis så fastnar de i ett filter som då får hanteras som farligt avfall eller så bryts det ner till nedbrytningsprodukter. Om det är aktivt kol som används så kan det eldas upp och då försvinner det.

Fråga: Kan man bevattna med vattnet från Kiviks reningsverk? Svar: Ja, det är bevattningsklass A. Det är den bästa klassen men vet ej exakt vad det innebär. Kivik har nästan dricksvattenkvalitet, de har kollat på alla parametrar.

Lars Svensson, Utmaningar och möjligheter för dricksvattenproduktion

Lars utgick från det kommunala perspektivet i sin presentation och inledde med några utmaningar. Lars tog bland annat upp problemet med principen om att förorenaren ska betala. När förorenaren är okänd, hur ska det hanteras, kostnadsfördelningen blir komplex. Mikro-föroreningar kommer att behöva renas och det innebär stora kostnader. Teknikutvecklingen är snabb vilket också kan innebära en utmaning då det kan bli svårt att hänga med i den kompetensutveckling som då också krävs.

Lars fortsatte att prata lite om möjligheterna. Här nämndes bland annat nya tekniker med ex. membran som är en helt ny värld inom vattenrening. Vattenkiosker är en möjlighet där det idag går att få tekniskt vatten och dricksvatten. Att återvinna spillvatten är en annan möjlighet. Dagvatten kan också vara en resurs, vi bör kunna göra något med det. Gråvatten kan också återanvändas i ex. toaletter. Vi har byggt in oss i tekniken att spola toaletter med dricksvatten men när en helt ny stadsdel ska byggas kan man tänka annorlunda. Lars pratade också lite om ekonomiska styrmedel och hur VA-taxan kanske kan användas för en hållbar vattenanvändning. I det nya dricksvattendirektivet kommer det finnas krav på svinn på ledningsnätet. Detta kan spela stor roll i framtiden. I Kristianstads kommun har vi mycket varierande kvalitet på ledningsnätet, med ett läckage på mellan ett fåtal procent och upp till 20 %. Nyligen byttes en ledning från 1917. Lars avslutade med lite diskussion kring statliga bidrag och att vi behöver öka förståelsen för miljön, inget försvinner av sig själv.

Fråga: Vem hämtar vatten i en vattenkiosk? Svar: Poolfyllare, när en ledning stängs kan man som privatperson fylla på dunkar här, tankbilar för andra kommuner.

Fråga: Var finns dessa inom Kristianstads kommun? Svar: En i Vä, en på industrigatan och en planeras i Åhus.

Fråga: 20-25 kronor per m³ är det inklusive avloppshantering? Svar: Ja, cirka 11 kronor för bara dricksvatten.

Fråga: Hur mycket läcker det i Kristianstad? Svar: mellan 2-20%, beroende på var. Inte exakt koll då mätningar är svårt när systemet är så ihopbyggt. Vi har en tjänst som jobbar med att leta efter läckorna. Ett problem är att VA inte äger ledningen från tomtgräns in till huslivet, det är ett bekymmer att få folk att byta dessa ledningar.

Fråga: Är det ett fräscht ledningsnät i kommunen? Svar: Beror på, är ett 100 år gammalt ledningsnät lämplig, så ja. Det finns en massa varianter av ledningar i kommunen och dessa läcker olika mycket. Vi sätter ut vattenmätare nu som kan lyssna på ledningsnätet för att upptäcka läckorna.

Kommentar: Det är ett nationellt problem med eftersatta ledningar. Svenskt vatten har räknat på detta och det kommer att kosta att åtgärda.

Kommentar: Det är viktigt att byta rätt ledningar, läckaget har inte bara med åldern att göra. Hur vi har lagt ledningen har jättstor betydelse, det har större roll än ålder och material.